

**Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Копилов С.А.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА

практики студентів факультету фізичної культури, що навчаються
за навчальним планом бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)
денної та заочної форм навчання

Автор: Юрчишин Ю. В.,
завідувач кафедри теорії і
методики фізичного виховання,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент

Ухвалено
науково-методичною радою
факультету фізичної культури

Протокол №7 від 28.08.2019 р

Голова НМР В. М. Гоншовський

Обговорено і затверджено на
засіданні кафедри теорії і
методики фізичного виховання
Протокол №12 від 28.08.2019р.
Завідувач кафедри

 Ю. В. Юрчишин

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Практика студентів вищих навчальних закладів України є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття й удосконалення практичних навичок та умінь за відповідним напрямом чи спеціальністю.

1.2 Метою навчальних і виробничих практик, що передбачені навчальним планом підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура), є закріплення теоретико-методичних знань, вмінь і навичок здобувачів вищої освіти з наступних навчальних дисциплін: теорія і методика викладання гімнастики, теорія і методика викладання рухливих ігор і забав, теорія і методика викладання спортивних ігор, теорія і методика викладання легкої атлетики, психології, педагогіки та теорії і методики фізичного виховання, що були отримані в процесі навчання на факультеті фізичної культури, формування та розвиток професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах основної (базової) та профільної середньої школи, оволодіння студентами сучасними методами, формами організації фізичного виховання різних вікових категорій, знаннями праці їх майбутньої професійної діяльності.

1.3 Практика студентів факультету фізичної культури проводиться на основі Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом МО України від 08.04.1993 р. за № 93, листів Міністерства освіти і науки України від 05.12.2003 р. за №14/18.2-2097 «Про фахову (переддипломну) практику студентів вищих педагогічних закладів за місцем майбутнього працевлаштування» та від 07.02.2009 р. за №1/9-93 «Про практичну підготовку студентів», Закону України «Про вищу освіту», державного стандарту вищої освіти зазначеної спеціальності, освітньо-професійної програми, навчальних планів та Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

2. ВИДИ І ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) освітнього ступеня «бакалавр» денної форми навчання організовуються і проводяться наступні види практик:

- навчальна практика з лижного і ковзанярського спорту (2 курс, 4 семестр, 1 тиждень, 1,5 кредити ЄКТС, що складає 45 годин);

- навчальна практика з плавання і організації краєзнавчо-туристичної діяльності (2 курс, 4 семестр, 1 тиждень, 1,5 кредити ЄКТС, що складає 45 годин);

- навчальна педагогічна практика (3 курс, 5 семестр, 2 тижні, 3 кредити ЄКТС, що складає 90 годин);

- виробнича педагогічна практика в основній (базовій) середній школі (3 курс, 6 семестр, 4 тижні, 6 кредитів ЄКТС, що складає 180 годин);

- виробнича педагогічна практика в профільній середній школі (4 курс, 8 семестр, 4 тижні, 6 кредитів ЄКТС, що складає 180 годин).

Для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) освітнього ступеня «бакалавр» заочної форми навчання організуються і проводяться наступні види практик:

- навчальна практика з лижного і ковзанярського спорту (2 курс, 4 семестр, 1 тиждень, 1,5 кредити ЄКТС, що складає 45 годин);

- навчальна практика з плавання і організації краєзнавчо-туристичної діяльності (2 курс, 4 семестр, 1 тиждень, 1,5 кредити ЄКТС, що складає 45 годин);

- навчальна педагогічна практика (3 курс, 5 семестр, 2 тижні, 3 кредити ЄКТС, що складає 90 годин);

- виробнича педагогічна практика в основній (базовій) середній школі (3 курс, 6 семестр, 4 тижні, 6 кредитів ЄКТС, що складає 180 годин);

- виробнича педагогічна практика в профільній середній школі (4 курс, 8 семестр, 4 тижні, 6 кредитів ЄКТС, що складає 180 годин).

2.1 Загальна характеристика бази, цілей та завдань й керівництва навчальної практики з лижного і ковзанярського спорту

База практики – кафедра легкої атлетики з методикою викладання.

Мета практики полягає у спортивно-педагогічному вдосконаленні у лижному та ковзанярському спорті, яке забезпечується знаннями, вміннями та навиками проведення в школі фізкультурно-оздоровчих заходів з дітьми, змагань та навчально-тренувальних занять. Важливою ланкою в програмі представлені вимоги до підвищення рівня спортивно-технічної та професійно-педагогічної підготовки студентів.

Завдання практики:

- знати теоретичний матеріал курсу «Теорія і методика викладання лижного і ковзанярського спорту», основні принципи навчально-тренувальної

роботи, правила організації та проведення змагань з лижних гонок та бігу на ковзанах;

- вміти обирати, готувати місця та інвентар для безпечного проведення занять, проводити уроки з лижної і ковзанярської підготовки;

- володіти термінологією в обсязі матеріалу, що вивчався;

- використовувати на практиці технічні прийоми і способи пересування на лижах та ковзанах.

Керівництво практикою: кафедра легкої атлетики з методикою викладання.

Згідно графіку навчального процесу навчальних планів практики мають таку тривалість і терміни проведення

Види практик	Семестр	Терміни проведення за графіком навчального процесу	Форма підсумкового контролю
Денна форма навчання			
Навчальна практика з лижного і ковзанярського спорту	4	21-й тиждень	Залік
Заочна форма навчання			
Навчальна практика з лижного і ковзанярського спорту	4	21-й тиждень	Залік

2.2 Загальна характеристика бази, цілей та завдань й керівництва виробничої практики з організації спортивно-масової роботи та спортивно-оздоровчого туризму

База практики – для студентів денної форми навчання – кафедра спорту і спортивних ігор; для студентів заочної форми навчання – школи спортивного профілю, спортивні бази, бази з організації і проведення туристичних походів, ДЮСШ, спортивні клуби.

Мета практики полягає у здійсненні якісної підготовки студентів до самостійного і творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій у реальному навчально-виховному процесі шкіл, зокрема, удосконалення практичних навичок організації спортивно-масової роботи та спортивно-оздоровчого туризму.

Завдання практики:

- сформулювати у здобувачів вищої освіти знання, сприяти вихованню професійно-педагогічних навичок і вмінь для здійснення наступних видів

діяльності, що стосуються організації спортивно-масової роботи та спортивно-оздоровчого туризму;

- формування вмінь і навичок орієнтування на місцевості, вироблення умінь застосовувати набуті знання в екстремальних умовах, в різних непередбачуваних ситуаціях, формування у майбутніх фахівців вмінь виховувати у підростаючого покоління дбайливе ставлення до природи та духовних надбань українського народу, оволодіння технікою пішохідного туризму, вироблення умінь застосовувати набуті знання, вміння і навички у професійній діяльності.

Керівництво практикою: кафедра спорту і спортивних ігор.

Згідно графіку навчального процесу навчальних планів практики мають таку тривалість і терміни проведення

Види практик	Семестр	Терміни проведення за графіком навчального процесу	Форма підсумкового контролю
Денна форма навчання			
Навчальна практика з плавання і організації краєзнавчо-туристичної діяльності	4	(42-й тиждень)	Залік
Заочна форма навчання			
Навчальна практика з організації спортивно-масової роботи та спортивно-оздоровчого туризму	4	(40-й тиждень)	Залік

2.3 Загальна характеристика бази, цілей та завдань й керівництва навчальною педагогічною практикою

База практики – заклади загальної середньої освіти.

Мета практики полягає у здійсненні якісної практичної підготовки студентів до самостійного і творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій вчителів фізичної культури у реальному навчально-виховному процесі закладу загальної середньої освіти.

Завдання практики:

- формування професійних здібностей і психологічних якостей особистості майбутнього вчителя фізичної культури у відповідності з сучасними вимогами працівника педагогічної освіти;

- формування у студента інтересу до обраної професії;

- уміння поєднувати теоретичні знання з педагогіки, психології, теорії і методики фізичного виховання та методик викладання відповідних дисциплін з практичною діяльністю навчання і виховання учнів загальноосвітньої школи необхідного рівня рухових вмінь та навичок і рівня розвитку фізичних якостей;
- забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами їх організації;
- вміння вирішувати конкретні психолого-педагогічні та методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу;
- виховання у студентів потреби систематично оновлювати свої знання з основ фізичної реабілітації і фізичної культури з творчим застосуванням їх у процесі самостійної рухової діяльності та оволодіння первинними навичками професійної діяльності;
- закріплення, поглиблення і збагачення знань із гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових та професійних навчальних дисциплін і їх застосування при розв'язанні конкретних педагогічних завдань;
- формування і розвиток у майбутніх вчителів фізичної культури педагогічних умінь і навичок та професійно значущих якостей особистості;
- виховання у студентів стійкої потреби в педагогічній самоосвіті;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- розвиток у студентів вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку своєї педагогічної діяльності;
- виховання інтересу студентів у формуванні потреби у фізичному самовдосконаленні учнів;
- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в школі та з передовим педагогічним досвідом.

Керівництво практикою: кафедра теорії і методики фізичного виховання.

Згідно графіку навчального процесу навчальних планів практики мають таку тривалість і терміни проведення

Види практик	Семестр	Терміни проведення за графіком навчального процесу	Форма підсумкового контролю
Денна форма навчання			
Навчальна педагогічна практика	5	(13-14 тиждень)	Залік
Заочна форма навчання			
Навчальна педагогічна практика	5	(13-14 тиждень)	Залік

2.4 Загальна характеристика бази, цілей та завдань й керівництва виробничої педагогічної практики в основній (базовій) середній школі

База практики – заклади загальної середньої освіти.

Метою проходження виробничої педагогічної практики в основній (базовій) середній школі є здійснення якісної практичної підготовки студентів до самостійного і творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій вчителів фізичної культури у реальному навчально-виховному процесі у 1-9 класах закладу загальної середньої освіти.

Завдання практики:

- формування професійних здібностей і психологічних якостей особистості майбутнього вчителя фізичної культури у відповідності з сучасними вимогами працівника педагогічної освіти;
- формування у студента інтересу до обраної професії;
- уміння поєднувати теоретичні знання з педагогіки, психології, теорії і методики фізичного виховання та методик викладання відповідних дисциплін з практичною діяльністю навчання і виховання учнів загальноосвітньої школи необхідного рівня рухових вмінь та навичок і рівня розвитку фізичних якостей;
- забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами їх організації;
- вміння вирішувати конкретні психолого-педагогічні та методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу;
- виховання у студентів потреби систематично оновлювати свої знання з основ фізичної реабілітації і фізичної культури з творчим застосуванням їх у процесі самостійної рухової діяльності та оволодіння первинними навичками професійної діяльності;
- закріплення, поглиблення і збагачення знань із гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових та професійних навчальних дисциплін і їх застосування при розв'язанні конкретних педагогічних завдань;
- формування і розвиток у майбутніх вчителів фізичної культури педагогічних умінь і навичок та професійно значущих якостей особистості;
- виховання у студентів стійкої потреби в педагогічній самоосвіті;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- розвиток у студентів вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку своєї педагогічної діяльності;
- виховання інтересу студентів у формуванні потреби у фізичному самовдосконаленні учнів;

- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в школі та з передовим педагогічним досвідом.

Керівництво практикою: кафедра теорії і методики фізичного виховання, кафедра спорту і спортивних ігор, кафедра легкої атлетики з методикою викладання..

Згідно графіку навчального процесу навчальних планів практики мають таку тривалість і терміни проведення

Види практик	Семестр	Терміни проведення за графіком навчального процесу	Форма підсумкового контролю
Денна форма навчання			
Виробнича педагогічна практика в основній (базовій) середній школі	б	(21-24 тиждень)	Диференційований залік
Заочна форма навчання			
Виробнича педагогічна практика в основній (базовій) середній школі	б	(23-26 тиждень)	Диференційований залік

2.5 Загальна характеристика бази, цілей та завдань й керівництва виробничої педагогічної практики в профільній середній школі

База практики – заклади загальної середньої освіти.

Метою проходження виробничої педагогічної практики в профільній середній школі є удосконалення практичної підготовленості студентів до самостійного і творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій вчителів фізичної культури у навчально-виховному процесі закладу загальної середньої освіти у 10-11 класах.

Завдання практики:

- формування професійних здібностей і психологічних якостей особистості вчителя фізичної культури у відповідності з сучасними вимогами до працівника педагогічної освіти;
- зміцнення інтересу в студента до обраної професії;
- формування навички вирішувати конкретні психолого-педагогічні та методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу з учнями старших класів;

- виховання у студентів потреби систематично оновлювати свої знання з фізичної культури з творчим застосуванням їх у процесі самостійної рухової діяльності та удосконалення навичок професійної діяльності з старшокласниками;

- удосконалення у практикантів-вчителів фізичної культури в старших класах педагогічних умінь і навичок та професійно значущих якостей особистості;

- виховання у студентів стійкої потреби в педагогічній самоосвіті та вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;

- розвиток у студентів вміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку своєї педагогічної діяльності;

- виховання інтересу студентів у формуванні потреби у фізичному самовдосконаленні учнів;

- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі та з передовим педагогічним досвідом.

Керівництво практикою: кафедра теорії і методики фізичного виховання, кафедра спорту і спортивних ігор, кафедра легкої атлетики з методикою викладання.

Згідно графіку навчального процесу навчальних планів практики мають таку тривалість і терміни проведення

Види практик	Семестр	Терміни проведення за графіком навчального процесу	Форма підсумкового контролю
Денна форма навчання			
Виробнича педагогічна практика в профільній середній школі	8	(20-23 тиждень)	Диференційований залік
Заочна форма навчання			
Виробнича педагогічна практика в профільній середній школі	8	(23-26 тиждень)	Диференційований залік

3. БАЗИ ПРАКТИК

3.1 Навчальні та виробничі практики здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

повинні проводитись на таких базах: загальноосвітні навчальні заклади, позашкільні навчальні заклади (факультет фізичної культури (денна форма навчання), дитячі юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, їх філії, спортивні клуби, шкільні спортивні секції, туристичні бази).

3.2 Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (факультет фізичної культури) щорічно укладає угоди із базами практики про проходження практики студентами.

3.3 Базами практики можуть бути визначені навчальні заклади, що знаходяться у м. Кам'янець-Подільський та населених пунктах Хмельницької й інших областей України, незалежно від їх організаційно-правових форм власності, при умові їх належного кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

3.4 Студенти факультету фізичної культури можуть самостійно обирати для себе базу практики і пропонувати її для використання лише при умові погодження всіх питань з керівництвом факультету й університету та керівництвом бази практики.

4. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Загальні компетентності:

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Здатність вільно спілкуватися державною мовою (усно та письмово).

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність розробляти та управляти проектами, колективами людей.

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Володіти передовими методами керівництва учнівськими колективами, навичками виховної роботи.

Фахові компетентності:

Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні.

Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з фізичного виховання.

Здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-

виховного процесу з фізичного виховання.

Здатність вести документацію, що забезпечує процес навчання з фізичної культури в середніх загальноосвітніх навчальних закладах.

Здатність здійснювати профілактику травматизму, забезпечувати охорону життя і здоров'я дітей.

Здатність самостійно проводити заняття в шкільній секції спортивного напрямку, здійснювати профілактику травматизму.

Здатність виховувати в учнів соціально-особистісні якості: цілеспрямованість, організованість, працьовитість, відповідальність, громадянськість, комунікативність.

Здатність оцінювати фізичні здібності і функціональний стан учнів, адекватно вибрати засоби і методи рухової діяльності для корекції стану учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Здатність до організаційної роботи у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи у навчальних закладах, позашкільних закладах учнівської молоді (зі спортивного туризму й орієнтування), літніх дитячих оздоровчих таборів.

Застосування професійно-профільних знань в галузі педагогіки та методики фізичної культури для розв'язання педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням індивідуальних психолого-фізіологічних особливостей дітей, соціальних особливостей учнівських колективів у конкретних педагогічних ситуаціях.

Використання нормативних документів у навчально-педагогічній фізкультурно-оздоровчій і спортивно-масовій та науково-дослідницькій роботі.

Використання практичних навичок з педагогічної практики та спортивно-педагогічного вдосконалення для виконавської діяльності.

Здійснення підготовчої роботи і виконавської діяльності з усіх видів рухової активності за навчальною програмою. Застосування традиційних та авторських форм та методів організації і методики проведення спортивно-масових форм.

Здійснення самостійної або за допомогою підготовчої і виконавської діяльності на спортивних спорудах й обладнанні. Розробка нових комплексів фізичних вправ та оздоровчих рухових програм.

Програмні результати навчання

Знає, як застосовувати на практиці основні вчення в галузі фізичної культури

Вміє розробляти навчально-методичні матеріали (робочі програми, навчально-тематичні плани) на основі освітнього стандарту та зразкових програм з

урахуванням виду освітньої установи, особливостей класу / групи та окремих учнів

Здатний складати планувальну і звітну документацію, організовувати та проводити масові фізкультурні заходи та спортивні змагання

Вміє практично використовувати документи державних і громадських органів управління у сфері фізичної культури

Підвищує професійний рівень і кваліфікацію

Забезпечує високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності

Будує логічно завершений педагогічний процес у навчальних закладах різного типу і рівня акредитації

Планувати зміст різних видів діяльності

Контролює і дає оцінку (самооцінку) учасникам педагогічної діяльності

Створює проблемні ситуації, умови для розвитку пізнавальних процесів, почуттів і волі учнів

Встановлювати психолого-педагогічний контакт з аудиторією

Планувати індивідуальну роботу зі школярами з метою стимулювання їх до спортивно-масової діяльності

Рекомендовані навчально-методичні джерела для студентів-практикантів:

1. Арєф'єв В.Г., Єдинак Г.А. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту) : навчальний посібник для студ.навч. закл. 2-е вид. перероб. і доп. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2001. 384 с.
2. Гозак С.В., Станкевич Т.В.Метод комплексної гігієнічної оцінки уроку фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах. МОЗ України. Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи. № 17- 2011
3. Дуткевич Т.В., Конькова Т.І., Римар Л.М., Федорчук Е.І.Навчально-педагогічна практика студентів: програма і методичні рекомендації, К.-П. 2008.
4. Закон України. Про освіту. Відомості Верховної Ради України. 2017 р., стаття 380

5. Закон України. Про фізичну культуру та спорт. Відомості Верховної Ради України . 1994 р., № 14, стаття 80.
6. Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
7. Концепція Нової української школи. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Навчальні програми з фізичної культури http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/
9. Наказ Міністерства освіти і науки України, 2009 № 518/674. Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-09#Text>
10. Наказ Міністерства освіти і науки України, 2010. № 521. Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладах. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0651-10#Text>
11. Наказ МОН України № 486 від 21.07.2003 р. «Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0903-03>
12. Наказом МОЗ України, МОН України N 518/674. Інструкція о распределении учащихся на группы для занятий на уроках физической культуры. Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE16789.html
13. Нова Українська школа - <https://nus.org.ua>
14. Нова Українська школа. Концептуальні засади - <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
15. Постанова Кабінету Міністрів України. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. 2020. №1089. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-п>
16. Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text
17. Рекомендації щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки серед учнівської молоді на період до 2025 року <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0194729-21#Text1>.
18. Солопчук М.С., Бесарабчук Г.В. Виробнича (педагогічна) практика студентів факультету фізичної культури на базі загальноосвітніх навчальних закладів (в умовах кредитно-модульної системи навчання) К.-П.: Аксіома, 2010. 120 с.

19. Солопчук М.С., Бесарабчук Г.В., Солопчук Д.М., Заїкін А.В. Методики фізичного виховання різних груп населення: навчально-методичний посібник : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 480 с.
20. Солопчук М.С., Боднар А.О., Бесарабчук Г.В., Солопчук Д.М. Теорія фізичного виховання: опорні таблиці : навчально-методичний посібник Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. 148 с.
21. Технології організації рухової діяльності: навчально-методичний посібник [колектив авторів] [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. Об'єм даних 9,7 Мб. Обл.-вид. арк. 9,4.
22. Coursera — технологічна компанія, що працює в галузі освіти <https://coursera.org>
23. Prometheus — український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів, <https://prometheus.org.ua>